

КІНДЮК К. Б.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ВНЕСОК М. М. ГЕРНЕТА У ФОРМУВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ ШКОЛИ СОЦІОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Актуальність теми дослідження пов'язана з необхідністю протидії злочинності, яка охопила всі сфери життя сьогодишньої України. У вирішення цього питання значну допомогу може надати правовий досвід накопичений в радянський період. Розвиток соціології кримінального права в часи існування СРСР йшов по дуже складному вектору. Так, на початку 20х років офіційна влада підтримувала в дослідження в цій сфері юриспруденції. Пізніше, майже на чверть століття цей напрямок перебував під заборобою, а фахівці які працювали над питаннями соціології кримінального права отримали назву «послідовників буржуазних теорій». У цій складній картині розвитку правових досліджень особливе місце займають праці видатного науковця д.ю.н. проф. Михайло Миколайовича Гернета (1874–1953 рр.), який багато років працював завідувачем кафедри кримінального права Московського державного університету.

Враховуючи значну кількість напрямів в юриспруденції, пов'язаних з соціологією кримінального права, М. М. Гернет підготував докторську дисертацію «Соціальні фактори злочинності», яка складалася з чотирьох розділів [1, с. 4]. У главі 1 монографії М. М. Гернета проводиться розгляд методів, які використовувалися при її написанні: логічний, індуктивний, дедуктивний, позитивний і спостереження. Підводячи підсумок застосування різних методів, М. М. Гернет приходить до висновку про можливість виділення трьох підходів до змісту науки кримінального права. Перший з них - наукові теорії, які вивчають кримінальний злочин з позицій антропологічного і соціального підходу. Другий, класичний - роботи вчених, що відносилися до класичної школи, базувалися на строго юридичному визначенні злочину і покарання та використовували дослідження в сфері антропології, соціології та кримінальної політики. З їх точки зору, наука кримінального права не повинна з ними змішуватися, але не відмовлятися від використання їх надбань для розкриття злочинів. Третя група — формальна - складалася з вчених, на думку яких наука кримінального права повинна ґрунтуватися лише на факті злочину і не потребувала результатів антропологічних та соціальних досліджень.

Починаючи з 20х років ХХ ст.. М. М. Гернет проводить активні дослідження проблем самогубства, які систематизує у монографії «Моральна статистика» 1922 р. [2]. У цьому дослідженні М. М. Гернет аналізує засоби здійснення самогубств, виявляє причини цього явища

та досліджує рівень життя, рід діяльності, вплив релігійних переконань. При цьому вчений не тільки констатує факти самогубства, а вказує на засоби за допомогою яких суспільство може протидіяти цьому явищу. Так, М. М. Гернет вносить пропозиції щодо підвищення рівня освіти, покращення побутових умов життя, створення установ, завданням яких є соціальна допомога.

Іншою проблемою яка розглядалась М. М. Гернетом був вплив алкоголізму на кількість скоєних злочинів. В якості боротьби з цим явищем вчений пропонує заборону продажу спиртних напоїв в неділю, введення обмежень годин продажу.

Подальший розвиток цієї проблеми був проведений вченим в кінці 20-х років минулого століття, а їх результатом стало видання монографії «Самогубства в СРСР в 1925 та 1926 рр.» [3]. Інтерес представляє та обставина, що зміна капіталізму на соціалізм не заподіяла істотного впливу на закони розподілу самогубств. Так, згідно з даними вченого, інтенсивність самогубств в СРСР змінювалася за порами року. На першому місці було літо, за ним йшла весна, далі осінь, потім зима. Аналогічним чином, розглядаючи динаміку самогубств у дореволюційній Росії на прикладі Москви і Санкт-Петербурга, вчений довів, що в більшості випадків це явище припадає на понеділок. Аналіз радянської статистики, проведений по цих місцях за період 1922–1924 рр., показав, що в 5 випадках з 6, максимум самогубств припадає так само на понеділок.

Розглядаючи проблеми злочинності М. М. Гернет звернувся до такого напрямку як вивчення статистичних розподілів числа осіб, які знаходяться в місцях позбавлення волі. Результатом цих розробок, стало підготовка в 1930 р. монографії «Статистика засуджених в СРСР». Дане дослідження проводилося шляхом підготовки анкетних листів, в які входили дані про соціальний склад у вигляді робітників, службовців, безробітних, стать, вік, національність, сімейні умови, освіту, схильність до алкоголізму, місце проживання засуджених. Збір даної інформації показав збіг відсоткового складу злочинців, які вчинили свої дії в СРСР з тими величинами, які спостерігалися в дореволюційний період.

Таким чином, в радянській період М. М. Гернет проводив дослідження у напрямку виявлення причин самогубств алкоголізму та загальної статистики розподілу злочинців. Вчений довів, що закони розподілу самогубств виявилися незалежними від соціального ладу, пануючому в країні. З цієї причини вчений запропонував цілий ряд заходів соціального характеру, які дозволяють зменшити число самогубств і випадків пияцтва.

Список використаних джерел

1. Гернет, М. Н. Социальные факторы преступности / М. Н. Гернет. – М. : Унив. тип., 1905. – С. 209.
2. Гернет, М. Н. Моральная статистика / М. Н. Гернет. – М., 1922. – С. 16.
3. Гернет, М. Н. Самоубийства в 1925 и 1926 гг. / М. Н. Гернет. – М., 1929. – С. 57.

ЖУРЕНОК Т. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ НЕУРЯДОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЮРИДИЧНИЙ ФАКТ

Юридичні факти — це конкретні життєві обставини, з якими норма права пов'язує виникнення, зміну чи припинення правовідносин або визначених юридичних наслідків. Вони є передумовою для прикладення абстракції у вигляді норми права до конкретної життєвої ситуації, тобто норма права визначає певні обставини, за яких суспільні відносини набувають форми правових.

За вольовою ознакою усі юридичні факти ділять на події та дії; за наслідками, які слідує за юридичними фактами, — на правостворюючі, правозмінюючі та правоприпиняючі та ін. Можна назвати й такі класифікації юридичних фактів: позитивні і негативні, правостворюючі й правоперешкоджаючі, головні й підлегли. Розмежування юридичних фактів провадиться й на головні (істотні) та підлегли (уточнюючі, конкретизуючі); на матеріальні і процесуальні; оформлені й неформлені.

Правова форма суспільних відносин (правові відносини) є особливою формою соціальної взаємодії. Юридичні факти виступають невід'ємним елементом правовідносин та у зв'язку із цим повинні відповідати певним спеціально юридичним вимогам, таким як юридична надійність, динамічність, стабільність, формальна визначеність. Чітке, формальне, документальне засвідчення юридично значимих дій в повсякденному житті сприяє підвищенню правової культури особистості, зміцнює правопорядок та значно полегшує захист інтересів громадян у разі їх порушення.

Юридичні факти за своєю природою, як правило, не можуть існувати у неформальному вигляді. Соціальна обставина лише тоді породжує правові наслідки, коли вона певним чином зафіксована і встановлена законними засобами у правозастосовному процесі. В. Б. Ісаков вказує, що у загальному вигляді система фіксації юридичних фактів включає: